

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І ВИРОБНИЧИХ ВІДНОСИН

УДК: 65.016.7:631.11.342.22

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ТРАНЗИТИВНОЇ ЕКОНОМІКИ

*А. Г. МАЗУР, д.е.н., професор,
завідувач кафедри аграрного
менеджменту,
Вінницький національний аграрний
університет*
*М. С. РЕДЬКО,
аспірант кафедри аграрного
менеджменту,
Вінницький національний аграрний
університет*

Розглядаються науково-теоретичні засади реструктуризації як економічної категорії взагалі та реструктуризації підприємств АПК, зокрема в умовах транзитивної економіки. Наводиться зміст та особливості реструктуризаційних процесів в АПК як виробничо-господарської діяльності, класифікація можливих видів реструктуризації та розмежовувальні ознаки по близьких за значенням категорій, таких, як: реорганізація, реформування, диверсифікація, структурні зрушення. Акцентується увага на тому факті, що вибір реорганізаційних заходів в рамках реструктуризації не може мати загальноприйнятної рекомендації для застосування, а має бути індивідуальним для кожного суб'єкта господарської практики в АПК. Наголошується, що використання вітчизняного і зарубіжного досвіду реструктуризації підприємств АПК на практиці забезпечує попередження і подолання кризових явищ в аграрному виробництві та забезпечує його розвитком на інноваційно-інвестиційній основі.

Ключові слова: реструктуризація, трансформація, реформування, реорганізація, класифікація, підприємства АПК, інноваційно-інвестиційний розвиток, диверсифікація, структурні зрушення, процес, модернізація.

Табл. 1. Рис. 1. Літ. 11.

Постановка проблеми. Трансформаційні процеси в агропромисловому комплексі України суб'єктивно вимагають масштабних перетворень в здійсненні процесів економічного відтворення на інноваційній основі у всіх суб'єктів аграрної сфери виробництва. Практика господарювання в АПК показує, що існуючі механізми управління аграрною економікою на базовому рівні не можуть подолати такі негативні явища розвитку, як: переніс у бік виробництва продовольчої продукції з низьким рівнем доданої вартості; повільні темпи оновлення засобів виробництва; відсутність інноваційних і насамперед ресурсозберігаючих технологій; погіршення стану довкілля та рівня життя сільських мешканців.

Зазначене потребує системних наукових досліджень сутності, змісту та механізмів здійснення реструктуризації аграрних підприємств з використанням наявного потенціалу економічної теорії та вітчизняної аграрної науки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Слід підкреслити, що тематика структурних перетворень в аграрному секторі аграрної економіки доволі успішно студіюється в працях відомих вітчизняних учених-аграрників, таких, як: В.Г. Андрійчук [1], П.Т. Саблук [2], О.М. Могильний [3], Ю.О. Лупенко [4], М.Й. Малік [5], та багато інших. Їх праці є ґрунтовними, проте теоретико-методологічні засади реструктуризації на рівні

підприємств і організацій АПК є ще не в повній мірі досліджені і опрацьовані. Це, в свою чергу, не дозволяє створити наукову методологію дослідження реструктуризаційних процесів як інструментарію управлінської практики.

Постановка завдання. Проблематика реструктуризації на підприємствах АПК потребує наукового обґрунтування понятійної сутності цієї економічної категорії, змісту та особливостей методології її дослідження. Сам процес реструктуризації потребує виважених управлінських рішень, що ґрунтуються на засадах наукового менеджменту, економічній теорії та правових і фінансових дисциплінах. Для того, щоб здійснювати успішно реформаторські дії потрібно мати повну уяву про їх об'єктивність, термінологічну визначеність та змістовну характеристику і особливість як складних економічних явищ.

Виклад основного матеріалу. Сучасна економічна наука розглядає реструктуризацію як важливий інструмент превентивних заходів по оздоровленню діяльності господарюючих суб'єктів АПК, оскільки циклічні явища в аграрній економіці виявляють і формують нові можливості і мотиви господарської діяльності за рахунок зміни структури капіталу і виробництва в аграрній сфері. Сама категорія є продуктом міждисциплінарного синтезу, вона сформувалась із використанням положень наукового менеджменту, економічної теорії та фінансових дисциплін і ґрунтується на інституціональній теорії, так як процеси реструктуризації передбачають зміну правил, норм і тенденцій у розвитку суб'єктів господарської практики. Слід зазначити, що аграрна наука частіше всього розглядає реструктуризації на рівні локальних процесів, або окремих структур: реструктуризація заборгованості, реструктуризація податків, реструктуризація власності, а загальний процес структурної перебудови аграрної економіки характеризується як трансформація. На рівні підприємств АПК питання реструктуризації трактується здебільшого як "реформування" чи "реорганізація". Проте, якщо інституціональні перетворення в економіці підприємства змінюють форми, принципи і механізми їх функціонування, то ці процеси можна сміливо називати реструктуризацією. Підтвердження цьому ми знаходимо у чинному законодавстві. Так, у Законі України "Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом" зазначається, що реструктуризація – це комплекс організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, виробничо-технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємств, зміну форм власності, системи управління, організаційно-правової форми для фінансового оздоровлення підприємств, збільшення об'ємів випуску продукції, підвищення ефективності виробництва та задоволення потреб кредиторів [6]. По суті, такий же зміст, але з різними відтінками закладають в поняття реструктуризації відомі українські вчені: як взаємопов'язані зміни структури в капіталі чи власності [7]; як можливість підвищення конкурентоспроможності підприємств [8], чи процес прилаштування підприємства до стратегічних цілей розвитку [9]. Ці тлумачення категорії "реструктуризація" підводять нас до думки, що домінуючими словами тут виступають зміни і перетворення. Звідси випливає, що під реструктуризацією підприємств АПК слід розуміти науково обґрунтовану, узгоджену за цілями і ресурсами систему прогресивних перетворень на довгостроковий період з метою ефективного використання природно-ресурсного та виробничого потенціалу підприємств АПК та забезпечення на цій основі їх збалансованого і пропорційного розвитку, виходячи із спеціалізації виробничо-господарської діяльності.

У рамках тематики даного дослідження важливим є визначитися із економічними чи близькими по значенню економічними категоріями для того, щоб уникнути семантичної плутанини при характеристиці однотипових економічних явищ. Питання дефініцій лежить в основі визначення методології тієї чи іншої категорії і вибору інструментарію її дослідження. У цьому плані першочергово слід розмежувати реструктуризацію і трансформацію економічних процесів. На наш погляд, "трансформація" як економічна категорія і процес є більш широким по змісту поняттям, оскільки вона продукує зміни кількісних і якісних показників розвитку цілих

формацій і економічних систем з переходом їх у нову принципову якість. Близькими по значенню із реструктуризацією є категорії “реорганізація” і “реформування”, проте вони є “вужчими” за змістом. Реорганізація включає в себе лише часткову зміну організаційних структур суб’єктів економічних взаємовідносин, а реформування ототожнюється із зміною функцій і принципів управління на усіх його ієрархічних рівнях. Дані розмежувальні ознаки можна охарактеризувати більш розлого (табл.1).

Таблиця 1

Розмежувальні ознаки близьких за змістом економічних категорій

Реорганізація	Перебудова організаційної структури і управління, структури основних засобів, виробничого потенціалу підприємства	Переважає організаційно-управлінський аспект та зміна елементів системи
Реформування	Зміна принципів функціонування системи, що сприяє поліпшенню управління, підвищенню ефективності виробництва і конкурентоспроможності продукції, зниження витрат виробництва	Переважає виробничо-економічний аспект, спрямований на зміни в окремих елементах системи
Реструктуризація	Комплексна оптимізація систем функціонування підприємства відповідно до вимог зовнішнього середовища, спрямована на поліпшення управління, підвищення рівня конкурентоспроможності виробництва та управління якістю продукції	Задіяні усі аспекти діяльності організації як складної системи, включаючи матеріальну основу її функціонування

Реструктуризація є також “ширшим” поняттям, ніж категорія “структурні зрушення”, оскільки остання розглядає зміни, що стосуються суспільно-економічних та організаційно-економічних відносин. Це ж можна віднести і до диверсифікації виробництва, яка проявляється в таких формах, як: освоєння нової продукції, виробництво нових видів виробів в галузі діяльності, які не мають зв’язку з іншим виробництвом. Загалом, структурні зрушення, реорганізацію, реформування та диверсифікацію слід вважати складовими більш об’ємної категорії – реструктуризації, в той же час по відношенню до трансформації вона, в свою чергу, виступає як її складова, хоча і основна.

Реструктуризація як виробничий процес і управлінська діяльність в аграрних підприємствах має за мету здійснення змін елементів системи господарювання за такими основними напрямками: правовий (зміна форм власності); управлінський (організаційно-функціональне упорядкування); фінансовий (відтворення вартості та забезпечення інноваційного розвитку); виробничий (впровадження досягнень науково-технічного прогресу і новітніх виробничих технологій); збутовий (маркетинг). Деякі спеціалісти [10], з якими ми погоджуємося, характеризують процеси реструктуризації АПК як інституційно спрямовані дії і виділяють серед них галузеву, фінансову, інфраструктуру і соціально-політичну складові.

Слід зазначити, що будучи складною економічною категорією, реструктуризація підприємств АПК піддається науковому методу класифікації за визначеними ознаками.

Рис. 1. Види реструктуризації підприємств системи АПК

Наведемо їх коротку характеристику. Санаційна або відновлювальна реструктуризація адресується тим підприємствам і виробництвам АПК, які перебувають у передкризовому стані і характеризуються ознаками високої заборгованості, втратою ринків збуту і великими запасами нереалізованої продукції.

Адаптаційна реструктуризація напряму не пов'язана з кризовими явищами, а здебільшого потребує прилаштування галузей, підприємств і виробництв АПК до зміни ринкового середовища. Для її реалізації на практиці використовують просторову диверсифікацію виробництва, тобто пошук, розширення та створення нових продовольчих ринків, впровадження нових технологічних процесів по виробництву нових товарів і послуг тощо.

Випереджаюча реструктуризація притаманна тим аграрним підприємствам і виробництвам, які в цілому працюють успішно, але прагнуть посилити свої конкурентні переваги.

За ознакою напрямку змін прийнято виділяти три види реструктуризації: операційну, фінансову і реструктуризацію власності.

У цьому ряду операційна реструктуризація стосується передусім основної господарської діяльності аграрних підприємств і реалізовується переважно в заходах організаційно-структурної, маркетингової, інноваційної та кадрової аграрної політики.

Фінансова реструктуризація має на увазі управління пасивами підприємств АПК і спрямована на досягнення стану платоспроможності суб'єктів господарювання і, відповідно, вчасного погашення боргових зобов'язань. По великому рахунку вона веде до ліквідації окремих господарств (підрозділів), списання активів з балансу, скорочення витрат, підвищення частини позикових (чужих) засобів у структурі капіталу, скупівлі власних акцій на ринку. Основною метою фінансової реструктуризації є зміна структури капіталу.

Реструктуризація власності стосується зміни власників державних підприємств, зміни розподілу функцій і повноважень на підприємствах АПК та участі в їх капіталах.

За ознакою періоду здійснення заходів реструктуризації її поділяють на оперативну і стратегічну.

Оперативна реструктуризація підприємств АПК передбачає зміну структури організації з метою її фінансового оздоровлення або з метою поліпшення платоспроможності. Вона, як правило, проводиться за рахунок внутрішніх джерел самого підприємства за допомогою інструментів скорочення витрат. Результатом оперативної реструктуризації є побудова більш керованої організації, в якій апарат управління визначає, які види діяльності слід розвивати, а від яких слід відмовитися. Оперативна реструктуризація сприяє поліпшенню результатів діяльності підприємства в короткостроковому періоді і створює передумови для проведення подальшої стратегічної реструктуризації.

Стратегічна реструктуризація – це процес структурних змін направлених на підвищення інвестиційної привабливості аграрних підприємств, на розширення їх можливостей по залученню зовнішнього фінансування і зростання вартості. Реалізація такого типу реструктуризації направлена на досягнення довгострокових цілей підприємства. Результатом її успішного проведення стає збільшення потоку чистої поточної вартості майбутніх доходів, зростання конкурентоспроможності і ринкової вартості власного капіталу. Проведення як оперативної, так і стратегічної реструктуризації може охоплювати або усі елементи виробничої системи підприємства, або її окремі складові. У залежності від такої ознаки виділяють ще комплексну і часткову реструктуризацію.

Комплексна реструктуризація – це довгостроковий процес, до якого входять лише поодинокі підприємства АПК. Вона проводиться постійно і перетворення стосується усіх елементів виробничо-господарської системи.

На відміну від комплексної, часткова реструктуризація стосується одного або декількох елементів виробничої системи підприємства і, як правило, ефективність такої роботи не аналізується. При цьому однобічні, часткові рішення жодним чином не усувають негативні явища, а лише створюють часто небезпечні ілюзії у керівництва за рахунок поліпшення роботи.

По великому рахунку усі питання прилаштування підприємства до зміни умов ринкового середовища вирішує системна або комплексна реструктуризація. Вона за структурою вміщує п'ять найважливіших складових, які самі по собі, окремо взяті, не можуть вважатися засобами оптимізації діяльності підприємства, але в сукупності створюють ефект системності (рис. 2). Як видно із рис. 2, першою складовою системної (комплексної) реструктуризації є діагностика проблеми, для чого проводиться її ситуаційний, організаційно-управлінський фінансово-економічний, та виробничо-господарський аналіз.

По-друге, це розвиток організаційно-господарської структури на основі запропонованого організаційного проекту. В результаті реалізації цього стану формується так званий нормативний центр нового типу і система центрів, відповідальних за прибуток або рівень витрат.

По-третє – це реалізація нових підходів до управління, мається на увазі використання різних методів, управління проектами, якістю, реінжиніринг, створення нової корпоративної структури тощо.

По-четверте, у процесі комплексної реструктуризації виникає необхідність реформувати інформаційне забезпечення, що включає в себе інформаційні засоби, які дозволяють оптимізувати комунікації між окремими підрозділами підприємства і з зовнішнім середовищем.

По-п'яте, системна реструктуризація вимагає певної організації проведення, що включає розробку бізнес-планів, планів розвитку, структуризації фінансування проекту, формування відповідних робочих груп, аналізу ризиків, а також певної системи управління процесом перетворень.

1. Діагностика проблеми підприємства						
Оцінка стратегії	Ситуаційний аналіз	Організаційно-управлінський аналіз	Фінансово-економічний аналіз	Виробничо-господарський аналіз		
Місія, цілі, стратегії	Клієнти, конкуренти, потенціал ринку	Структура, функції, методи, управління	Рух грошових потоків	Оцінка використання виробничого потенціалу		
2. Організаційний проект						
Результати діагностики	Зміна структури, асортименту, потужності	Проекти розвитку	Розрахунки витрат	Графік здійснення проекту	Розрахунки ефективності	Оцінка ризиків
3. Удосконалення структури і функцій управління						
Зміна стратегії і функцій	Реінжиніринг діяльності	Логістика, кадрове забезпечення	Управління проектами	Система менеджменту якості	Нові інформаційні технології	
4. Розвиток фінансових механізмів управління						
Постачання та збут	Ціни	Фінансова політика	Інноваційна політика	Інвестиційна політика	Фінансова звітність	
5. Реструктуризація						

Рис. 2. Структура та зміст комплексної реструктуризації підприємств АПК

Наукове обґрунтування реструктуризації підприємств АПК в умовах ринку дозволяє визначити її особливості, специфічність і змістовну сутність. Стосовно особливостей зазначимо, що:

– реструктуризація підприємств сфери АПК у великій мірі залежить від внутрішніх і зовнішніх чинників впливу. Залежність від внутрішніх чинників проявляється через наявність на території природно-ресурсних запасів, що визначають її аграрну спеціалізацію. Вплив зовнішніх чинників слід розуміти як можливість входження структури виробництва підприємств АПК як у національну, так і світову економічні системи та наявність зворотного впливу через сукупність організаційних та функціональних зв'язків;

– зміни параметрів економічного відтворення галузей і виробництв аграрної економіки обумовлюється бажанням управлінських органів різної ієрархічної ланки прилаштування до зміни моделі розвитку аграрної економіки в цілому;

– можливості адаптації підприємств АПК до інноваційно-інвестиційного розвитку багато в чому залежать від управлінського аспекту, тобто можливостей і здатності впливу на ці процеси з позиції наукового менеджменту;

- збалансований аграрний розвиток суттєво залежить від напрямів і механізмів державного регулювання пропорцій відтворення в напрямі фінансування спільного ринку продовольчих ресурсів і послуг.

Зміст здійснення реструктуризації суб'єктів господарювання АПК полягає у реалізації наявних конкурентних переваг, а саме:

- ефективного використання наявних природно-мінеральних ресурсів для здійснення розширеного економічного відтворення;
- поетапного збільшення інноваційних та інвестиційно привабливих виробництв в структурі АПК;
- досягнення пріоритетного розвитку галузей і виробництв, які мають замкнений технологічний цикл;
- сприяння розвитку малого і середнього бізнесу в аграрному виробництві.

Проте основними результатами проведення реструктуризації аграрних підприємств мають бути наступні: зміна організаційної структури підприємства і його власності; впровадження нових технологічних процесів; придбання нового устаткування; пошук нових ринків збуту; підвищення кваліфікації персоналу.

При цьому вибір конкурентних реорганізаційних заходів повинен бути індивідуальним для кожного підприємства у залежності від його економічного стану. Це може бути:

а) реструктуризація виробництва, тобто зміни у виробничо-господарській та організаційних сферах з метою підвищення рентабельності та конкурентоспроможності: впровадження нових форм і методів управління; зменшення витрат на виробництво; підвищення ефективності маркетингу; скорочення чисельності зайнятих на підприємстві;

б) корпоративна реструктуризація, що має на меті зміну власника статутного фонду, створення нових юридичних осіб, або нової організаційно-правової форми діяльності, у межах якої реструктуризацію виконують часткову, або повну приватизацію;

в) поділ великих підприємств на частини, виокремлення з великих підприємств тих чи інших підрозділів, приєднання до інших чи злиття з іншими підприємствами.

Специфічність реструктуризації як виробничо-господарського процесу проявляється по-різному на різних рівнях економічних систем.

На галузевому рівні реструктуризація покликана оптимізувати пропорції розвитку галузей спеціалізації АПК в напрямі досягнення раціональних співвідношень між обсягами виробництва продовольчих товарів і послуг та їх кінцевим попитом. При цьому основний акцент спрямовується, як правило, на використання місцевих ресурсів та ресурсозбереження.

Територіальна реструктуризація повинна вирішувати такі регіональні проблеми як подолання невідповідності між природним і трудовим ресурсним потенціалом і просторовою організацією економіки регіону. За змістом проведення вона може бути досягнута шляхом наближення аграрних виробництв до джерел сировини, палива і енергії та вирівнювання рівнів економічного розвитку адміністративних територій, оптимізації розвитку виробництв сільськогосподарської продукції, обмеження екологічно небезпечних виробництв тощо.

Макрорівень реструктуризації охоплює модернізацію аграрних підприємств в напрямі комплексу організаційно-економічних правових та технічних заходів, спрямованих на зміну структури підприємства і його управління, форм власності тощо. Ці заходи повинні забезпечити фінансове оздоровлення підприємств, привести до збільшення випуску конкурентоспроможної продукції та загального підвищення ефективності виробництва.

Слід також підкреслити, що необхідність проведення реструктуризації залежить від напряму характеру проблем підприємства. Іноді суб'єкти господарювання АПК потребують лише часткової, або так званої обмеженої реструктуризації для відновлення економічної та технічної життєдіяльності, але найчастіше для відновлення потенціалу нерентабельного підприємства потрібна докорінна реструктуризація усіх сфер його діяльності. При цьому підприємство встановлює для себе певні орієнтири, які є кінцевою метою реалізації відповідного типу реформування.

Висновок. Дослідження науково-теоретичних засад реструктуризації аграрних підприємств показало, що ця економічна категорія і процес економічного відтворення носить еволюційний зміст – від оздоровлення аграрного виробництва в період кризових явищ – до системних змін і перетворень в період формування повноцінного ринкового середовища. Використання передового вітчизняного і зарубіжного досвіду реструктуризації, формування теоретичного забезпечення з даної проблематики за умов створення державою сприятливої для аграрних підприємств макроекономічної ситуації мають забезпечити попередження і подолання кризових явищ на підприємствах АПК та підвищити конкурентоспроможність їх продукції як на внутрішньому, так і зовнішніх ринках.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств. – 2-ге вид. доп. і перероб. [В.Г. Андрійчук]. – К.: КНЕУ. – 2002. – 624с.
2. Саблук П.Т. особливості аграрної реформи в Україні [П.Т. Саблук]. – К.: ЗАТ “Нічлава”, 1997. – 304с.
3. Могильний О.М. Регулювання аграрної сфери. – Ужгород: УВА, 2005. – 400с.
4. Лупенко Ю.Щ. Формування перспективної моделі сільського господарства України [Ю.О. Лупенко // Економіка АПК, 2012, №1. – С.11-18].
5. Малік М.Й. Інтеграція як фактор підвищення ефективності реформованих сільськогосподарських підприємств [М.Й. Малік, М.К. Орлагійші, П.М. Федієнко]: - К.: УАЕ УААА, 2000. – 240с.
6. Закон України “Про відновлення платоспроможності боржника або визначення його банкрутом” – Вісник Верховної Ради України. – 1992. - №31. – 400с.
7. Бойко С. Реструктуризація підприємств та запровадження ринкової моделі управління [С.Бойко] // Економіка. Фінанси. Право. – 2001. - №6. – С. 15-17.
8. Константинова А.В. Реструктуризація як ефективний засіб виведення підприємств з кризового стану [А.В. Константинова // Формування ринкових відносин в Україні. – 2002. - №1. – С. 117-119.
9. Евсейцева О.С. Реструктуризація підприємств як засіб адаптації до ринкових умов. [О.С. Евсейцева // Проблеми науки. – 2003. – №1. – С. 55-59.
10. Зозуля В.В. Реструктуризація народного хазяйства: регіонально-отраслевої аспект [В.В. Зозуля]. – Весник Ф.А., №4. – С.110-120.

Список використаних джерел у транслітерації/References

1. Andreychuk V. G. Economics of agricultural enterprises. - 2nd ed. additional and revised. [V. G. Andriychuk]. - K.: KNEU. - 2002. - S.
2. Heel P. T. the features of agrarian reform in Ukraine [P. T. Sabluk]. - K.: CJSC “Nichlava”, 1997.-304 s.

3. Burial A. M. regulation of the agrarian sector. - Uzhgorod: UFA, 2005. – 400 С.
4. Lupenko Y. U. the Formation of a promising model of agriculture of Ukraine [Yu Lupenko // Economics agriculture, 2012, №1. - Page 11-18].
5. Malik M. Th. Integration as a factor of increasing the efficiency of the reformed agricultural enterprises [M. Th. Malik, N. To. Orlais, P. M. Fedirko]: - K: WE WHOO,2000.-S.
6. The law of Ukraine “On restoring the debtor's solvency or determine its bankruptcy” journal Vernova Rada of Ukraine. - 1992. - No. 31. - 400С.
7. Boyko S. enterprise Restructuring and the introduction of market-based management model [Sec.Boyko] // Economics. The Finance. Right. - 2001. - No.6. -Pp.15-17.
8. Konstantinov, A. V. Restructuring as an effective means of removing companies from the crisis [A. V. Konstantinova // Formation of market relations in Ukraine. - 2002.-No.1.-P.117-119.
9. Asazawa A. S. Restructuring of enterprises as a way of adapting to market conditions. [O. S. Asazawa // problems of science. - 2003. - No. 1. Pp. 55-59.
10. V. V. Zozulya Restructuring of the national economy: regional-otraco aspect [V. V. Zozulya]. - Bulletin Of The F. A., No. 4. - Page 110-120.

АННОТАЦИЯ

ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ, РЕСТРУКТУРИЗАЦИИ АГРАРНЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ТРАНЗИТИВНОЙ ЭКОНОМИКИ

*МАЗУР Анатолий Григорьевич,
 д.э. н., профессор, заведующий кафедрой аграрного менеджмента,
 Винницкий национальный аграрный университет*
*РЕДЬКО Михаил Сергеевич, аспирант кафедры аграрного менеджмента,
 Винницкий национальный аграрный университет*

Рассматриваются научно-теоретические основы реструктуризации как экономической категории вообще и реструктуризации предприятий АПК, в частности, в условиях транзитивной экономики. Предлагается содержание и особенности реструктуризационных процессов в АПК как производственно-хозяйственной деятельности, классификация возможных видов реструктуризации и различительные значения по близким категориям, таким, как: реорганизация, реформирование, диверсификация, структурные изменения.

Акцентируется внимание на том факте, что выбор реструктуризационных действий в рамках общей реструктуризации не может носить общепринятой рекомендации, а должен быть индивидуальным для каждого субъекта хозяйственной практики в АПК. Подчеркивается, что использование отечественного и зарубежного опыта реструктуризации предприятий в АПК на практике обеспечивает предупреждение и ликвидацию кризисных явлений в аграрном производстве и содействует его развитию на инновационно-инвестиционной основе.

Ключевые слова: реструктуризация, трансформация, реформирование, реорганизация, классификация, предприятия АПК, инновационно-инвестиционное развитие, диверсификация, структурные сдвиги, процесс, модернизация.

ANNOTATION
THE ECONOMIC SUBSTANCE AND CONTENT, RESTRUCTURING AGRICULTURAL ENTERPRISES IN THE CONDITIONS OF TRANSITIVE ECONOMY

MAZUR Anatoliy,
doctor of Economics, Professor,
head of Department of agricultural management,
Vinnitsia national agrarian University
REDKO Mikhail, *postgraduate*
student of the Department of agrarian management

The scientific and theoretical foundations of restructuring as an economic category in General and the restructuring of agricultural enterprises, in particular in the conditions of transitive economy are examined. Content and features of restructuring processes in agriculture as a productive and economic activities, classification of possible types of restrukturyzacji and distinctive values on family category, such as: restructuring, reform, diversification, structural change are offered.

The fact that the choice of restructuring actions as part of the overall restructuring cannot wear conventional recommendations is focused on, and should be individualized for each subject business practices in agriculture. It is emphasized that the use of domestic and foreign experience of restructuring of enterprises in agro-industrial complex in practice ensure the prevention and elimination of the crisis in the agricultural production and assist in the development of innovative-investment basis.

Keywords: restructuring, transformation, reform, reorganization, classification, agribusiness, innovation and investment development, diversification, structural changes, process modernization.

Інформація про авторів

МАЗУР Анатолій Григорович - д. е. н., професор, завідувач кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна,3, e-mail: agment@vsau.vin.ua)

РЕДЬКО Михайло Сергійович - аспірант кафедри аграрного менеджменту, Вінницький національний аграрний університет (21008, м. Вінниця, вул. Сонячна,3, e-mail: agment@vsau.vin.ua)

МАЗУР Анатолій Григорьевич - д.э.н., профессор, заведующий кафедрой аграрного менеджмента, Винницкий национальный аграрный университет, (21008, г. Винница, ул. Солнечная,3, e-mail: agment@vsau.vin.ua)

РЕДЬКО Михаил Сергеевич - аспирант кафедры аграрного менеджмента, Винницкий национальный аграрный университет, (21008, г. Винница, ул. Солнечная,3, e-mail: agment@vsau.vin.ua)

MAZUR Anatoliy - Doctor of Economics, Professor, Head of Department of agricultural management, Vinnitsia National Agrarian University, (21008, Vinnitsa, 3, Soniachna str., e-mail: agment@vsau.vin.ua)

REDKO Mikhail - postgraduate of the Department of agrarian management, Vinnitsia National Agrarian University, (21008, Vinnitsa, 3, Soniachna str., e-mail: agment@vsau.vin.ua)

